

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
וירא
מרחשון ה'תשע"ט ב'ש"ל
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

המשך עניין קבל האמת ממי שאמרו, שלא ניתן לקבל מן "המשכילים" דבר שהוא לכשעצמו נכון ואמיתי, ותשובה לשואל על מ"ש מרן שליט"א בספרו נר יום טוב בעניין זה.

תנועת ההשכלה והשפעתה ההרסנית בעבר ובהווה.

השלמה בעניין אמירת שלום עליכם ואשת חיל בליל שבת קודש בניגון ובשירה, והתייחסות לאלו הרוצים לשיר שירים אשכנזיים בשמחת תורה.

כיצד אומרים בבית חתנים את המזמור למנצח על שושנים וגו' בניגון שיר, למרות שאיננו שרים פסוקים.

האם האומר אברם במקום אברהם, כגון בתפילת שמו"ע 'אלהי אברהם' או 'בא"י מגן אברם', עובר בלאו.

השלמה בעניין נוסח הוידוי המורחב המובא בסידורים בשם החיד"א, מדוע לא נזכר בו גם עניין השמחה בעבודת השם.

דברים לזכרו של הרה"ג שלמה קורח זצ"ל, דבר חכמה שעשה בעניין המחלוקת בין נוסח שאמי לנוסח בלדי, מקור ההשפעה לדבריו אלו, ודעת מרן שליט"א בעניין זה.

דברים בשבח ר' ברק צברי הי"ו המועמד לראשות עיריית אלעד.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 468

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב אלון בן יהודה שלום הי"ו.
ונו"ב הדר בת אריה שתחי', וילדיהם ה"ה שי-אל וטוהר וטליה שיחיו.
המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך כל מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם,
וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכי"ר.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב אלון בן יהודה שלום הי"ו, מעיר יבנה ת"ו. ונו"ב הדר בת אריה שתחיי, וילדיהם ה"ה שי-אל וטוהר וטליה שיחיו. המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך כל מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, ויזכו לרוות נחת מילדיהם, וימלא המקב"ה כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

המשך עניין קבל האמת ממי שאמרו, שלא ניתן לקבל מן "המשכילים" דבר שהוא לכשעצמו נכון ואמיתי, ותשובה לשואל על מ"ש מרן שליט"א בספרו נר יום טוב בעניין זה.

בשיעור הקודם דיברנו, בנושא הפתגם או המאמר 'קבל האמת ממי שאמרו', נכנסת לך מן העניין של משיב הרוח ומוריד הגשם, שאצל האשכנזים נכנס בדורות האחרונים תיקון, מישהו אחד מן המקולקלים שלהם עשה תיקון עפ"י הדקדוק, שצ"ל משיב הרוח ומוריד הגשם בקמ"ץ, כי זהו סוף עניין. ויצאו נגדו, והסבירו שהדבר אינו נכון.

אמרתי אז, כי את המושג 'קבל האמת ממי שאמרו', כתב הרמב"ם בהקדמתו למסכת אבות, אבל הדבר אינו מוסכם, כיון שרבינו יונה חולק עליו. ועשינו 'פליגין דיבורא', דהיינו שאפשר להשתמש במושג זה, 'קבל האמת ממי שאמרו', אבל לא כלפי אנשים הרחוקים מן התורה, כגון המשכילים, וק"ו גויים, פילסופים, שבכלל מחוץ למחנה מושבם.

הפתיע אותי ידידנו הרב דוד תאם הי"ו, הנמצא כאן עמנו, והוא שאל אותי, הרי בספר נר יום טוב [פרק תשעה עשר] כתוב ההיפך. האמת היא, כי נהנית מאד מההערה הזאת. הרי הספר נר יום טוב, נסוב על הפסק של מהרי"ץ זיע"א, שאסור לברך על נר של יום טוב, כיון שכל התקנה היא משום שלום בית, והדבר אינו שייך בנר יום טוב, כיון שאפשר כל הזמן להדליק וכו'. ישנה שם אריכות גדולה, בכל העניינים הנוגעים לכך. ואחד הנושאים, שהחולקים אשר רצו להוכיח שישנו כן עניין של ברכה בנר של יו"ט, כיון שהדבר הזה כתוב בתלמוד ירושלמי.

כתבתי על כך שם [בדף נ"ט] בזה"ל, היאך לא שת ליבו לראות ידיעה זו, בהערות המוציא לאור שם (באותו הדף, שהוא דף קס"ג סוף אות י') כי אין ספק שהראבי"ה והאור זרוע, שמהם שאבו גם המרדכי והגהות מיימוני, העתיקו את המאמר מספר ירושלמי, דהיינו ספר הבא מעיקורי"ת ירושלם, שהוסיף הדין בירושלמי על פי הגאונים. וציינן להערותיו לעיל מינה סימן י"ב אות י"ז, שכבר הוכיח בראיות כמעט הנדסיות. מה הפירוש, ראיות הנדסיות? כפי שאתם יודעים, בהנדסה אין סברות, אלא חשבון, מה הרוחב ומה האורך, תכפיל ותוסיף וכו'. אי אפשר להתווכח איתם. זה מה שאומר הרמב"ן בהקדמתו לספר המלחמות, יודע כל לומד תורתנו, שהתורה זה לא כמו כחמת התשבורת, שם אי אפשר להתווכח, חמש ועוד חמש זה עשר, מי שיגיד שזה תשע או אחד עשרה הוא טועה. אבל בתורה הקד', ישנן סברות, יש צדדים לכאן ולכאן, לכן תמיד צריך להוכיח הרבה דברים, כך זה בכל הש"ס ובכל התלמוד. לכן הוא אומר, כי הראיות האלה הן כמעט הנדסיות, דהיינו אין מקום לזוז.

שלפני חכמי אשכנז וצרפת הראשונים, היה ירושלמי אשר נקבצו ובאו לתוכו הרבה הוספות וכו'. ואת הירושלמי הזה, אכנה ספר ירושלמי יעו"ש.

אז כתבתי שם, ואם תרצה ללמד זכות ולומר שלא רצה הרב הטוען לסמוך על דבריו, לפי שהוא נמנה מכת החוקרים. הלא בגדולה מזו הוא עצמו סמך עליו בשו"ת יבי"א חלק ו' סימן כ' אות ג' לפקפק על ברייתא דמסכת נדה, אף שהם אכן דברים זרים נגד הראשונים כמלאכים, וכמו שהארכתי בס"ד בבארות יצחק על פסקי מהרי"ץ הלכות נדה סימן ח' ס"ק ע"ב דף שכ"ו ד"ה ויחרד. זה שכתב את ההערות, זהו מישהו בשם אפטוביצר, מבית מדרש הרבנים בווינה. צריכים לדעת, בית המדרש של הרבנים, זה כבר אלה מהמשכילים, שלצערינו כבר לא מספיק להם

שערי יצחק – השיעור השבועי

כתבו זאת. הדבר הזה, לא בא רק מהם. רק כתבתי כך לפי שיטתו של החזו"ע, כי הוא בן סומך עליהם. א"כ, מה נפשך. הוא סותר את עצמו.

תנועת ההשכלה והשפעתה ההרסנית בעבר ובהווה.

צריכים לדעת, בארצות אשכנז, התחילה תנועת ההשכלה, ולצערינו הדבר משפיע עלינו עד היום. זה התחיל עם תלמידי חכמים, בעונותינו הרבם, הראש שלהם ששמו היה מנדלסון, שהיה גברא רבה, אפילו היעב"ץ כתב עליו 'הגאון הגדול' וכו', אבל אח"כ נכנסו לו דעות זרות וכו', ובסופו של דבר צמחו שם הרפורמים, ולאט לאט עד שהיגענו אל החילונים של זמנינו. לאט לאט היתה התדרדרות. וההשפעה שלהם היתה מאד חזקה, בעוה"ר, מסתמא זאת אחת הסיבות לשואה, כי הדבר גרם להתקרבות לאומות העולם, והם נלחמו ביהדות, היו מלשינויות, ניסו להכניס בכוח לישיבות הקד' לימודי חול, ובגלל כך נסגרה ישיבת ואלוז'ין. הכל בגלל האנשים האלה, שנכנסו להם הדעות החיצוניות וכו'.

החפץ חיים זיע"א, עם כל צדקותו, היה אומר על אדם אחד – כאשר היה מזכירו – 'ימח שמו וזכרו'. על אדם אחד בלבד. מי זה היה? מישהו אשר ניסה לקלקל אותו כאשר היה צעיר, להכניס לו דעות של השכלה. הוא הרגיש, שהאדם הזה היה הורס אותו לגמרי.

גם מהרש"ם, הוא ידוע ומפורסם, בעל 'דעת תורה', הר"ר מרדכי שבדרון, סבו של הדרשן של זמנינו, יש לו שו"ת מהרש"ם, היה אחד מן הגדולים, ענק, יש לו עשרה כרכים של שאלות ותשובות בשם 'דעת תורה' על השלחן ערוך, קראו לו הרב מברזאן. פשוט בכדי לדעת את הדרך שלהם, כי לצערינו בכל מקום זה בא בצורה אחרת, אבל היסוד של כולם הוא אותו הדבר.

ישיבות וכוללים, הם צריכים לעשות בית מדרש של רבנים, הם בנו במה לעצמם, והדעות שלהם הן חפשיות, הם יכולים להגיד כל מה שהם רוצים. א"כ, אולי לא נסמוך עליו?

אולם כתבתי שם, לא, אבל כאן לענ"ד לפום רהטא הם דברים המצודקים מצד עצמם, על כלפנים לגבי חלק מן המאמרים, ונקיטינן דצריך לקבל האמת ממי שאמרו. זאת השאלה שנשאלה. כתוב כאן, שצריך לקבל האמת ממי שאמרו.

כיעויין מ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך ריש פרשת בחוקותי על פסוק אם בחוקותי תלכו ד"ה ואעיקרא.

הספר נפלאות מתורתך, עדיין לא נדפס. רק על חומש במדבר יצא לאור. ואכן נשתוממתי, כי כתוב כאן 'נקטינן'. אבל פתחתי את הרשום אצלי בכתובים, וראיתי כי אכן מה שכתוב כאן 'ואעיקרא', כך היה מעיקרא, אבל אח"כ חזרתי בי. דהיינו, מה שכתבתי 'נקטינן', זה היה לפני השלב הבא, כי יותר מאוחר כתוב אחרת.

כתוב אצלי כך, הבאתי תחילה בשם מהר"י גיספן, צריך לקבל האמת ממי שאמרו, אפילו מגוי, אם יראה שהדברים מתקבלים על הלב ומוכחים למבין, וכך מובא בספרים רבים, והמקור לכך הוא הרמב"ם. אבל לאחר שני עמודים כתבתי, ברם אחר העיון, ראיתי שאין הדבר מוסכם לדעת הרמב"ם, כי רבינו הרמב"ם כתב מפורש, שאל תלמד מן המינים. אפילו דבר אמיתי, לא ללמוד מאנשים שיש בהם דעות זרות, כיון שהדבר מסוכן. כבר דיברתי על כך בשיעור שעבר, רק רציתי ליישב את הנקודה הזאת, שהדבר לא יהיה תמוה, כי זה בבחינת 'מהדורא בתרא'. גם בספר נר יום טוב, במהדורא החדשה, צריך להוסיף שאכן זאת אינה המסקנא, אבל הדברים הם נכונים מצד עצמם, כי הבאתי שזה בכלל לא קשור אליהם, כי הרבה ת"ח ורבנים

ראיתי בספר תולדותיו, הנקרא בשם 'מגדולי התורה והחסידות' וכרך כ"א פרק שני דף קט"ז, שכתוב שם כך, ראשית לימודיו היו ב'חדר' אצל מלמד תלמיד חכם וחסיד. חיש מהר נתפרסם כעילוי, אבל כבר בתקופה זו היו בזלוטשוב יהודים משכילים, ומלמד אחד 'משכילי' רצה למשוך אליו את הנער העילוי. נער עילוי, שוה להשקיע בו. אחד מוכשר כזה, יניב הרבה פירות.

הוא נתן לו ספרי השכלה, וגם ספרי דקדוק של הלשון העברית. תשימו לב, תמיד כאשר מדברים על השכלה, זה קשור הרבה עם דקדוק. לצערנו הרב. בגלל זה, האשכנזים עכשיו בדורות הללו, נתרחקו מן הדקדוק לגמרי, ואפילו מלימוד תנ"ך, כיון שזה יצא במקור של קלקול. המשכילים נתלבשו על זה, ללמוד את התורה רק עפ"י הפשט, הפשט הפשוט, וחזן מזה כלום, לא מדרשים וק"ו לא רמזים וסודות. ולבסוף, הפשט הפשוט הזה, פשט להם את העור, הפך את עורם. לכן חז"ל אומרים [ברכות דף כ"ח ע"ב], הרחיקו את בניכם מן ההגיון, מפרש רש"י, לימוד מקרא יותר מדאי. אם לומדים רק את הפשט, נשארים בחזן. זה כמו עור, פושטים את העור, לא נכנסים לפנימיות, ואז ממילא מקבלים הרבה דעות זרות. ולצערנו רואים זאת, עד זמנינו.

העילוי הצעיר היה עסוק כל ימות השבוע ב'חדר', ורק ביום ששי לפנות ערב פנה מכל לימודיו לעיין בספרי השכלה. ילד הלומד ב'מדרש', בתלמוד תורה. המלמד ה'משכילי' התנה אתו תנאי, שלא יראה לאביו את 'ספרות ההשכלה' שהוא נותן לו.

אתם יודעים, אומרים בדרך רמז, אולי הזכרתי זאת כבר בעבר ומוצש"ק קרח ה'תשע"ז, לגבי הפסוק [תהלים י"ד, ב'], לְרֵאוֹת הַיָּשׁ מִשְׁכִּיל הַיָּדָשׁ אֶת אֱלֹהִים. אומרים, שצריך לעשות זאת בתמיהה, 'היש משכיל, דורש את אלהים'?

בכל אופן, המשכיל הזה התנה עמו, אל תראה לאבא שלך את ספרי ההשכלה הללו, רק בסתר 'מתחת השלחן'.

הנער שהיה אז בגיל שבע, לקח את ספרי ההשכלה והחביאם בעלית הגג שבבית אביו, ובכל ערב שבת לאחר חצות היום היה מעיין בהם. תראו איזה נסיונות היו אז.

באותה תקופה, נסע אביו להצדיק ר' מאיר מפרמישלאן, ולקח אתו גם את בנו. בבואו לפני הרב, סיפר לו שבפעם הזאת הביא את בנו העילוי לפניו, וביקש ממנו לברכו שיעלה בתורה וביראת ה'. תראו איזו רוח הקודש ממש, היתה לאדמו"ר הזה. הרב לקח את העילוי הצעיר על ברכיו, החליק בידו על ראשו של הילד ועל פיאותיו, ואמר לו: דע לך! אבי אביך, ר' שלום, לא גזז מהפיאות שלו כל ימיו, גם אתה תנהג ככה, כי זו סגולה לאריכות ימים. אם תביטו בתמונתו של מהרש"ם, תראו איזה פיאות ארוכות היו לו. פיאות ארוכות, זה סגולה לאריכות ימים. תמשיך כמו סבא שלך.

והניח שתי ידיו על ראשו של הילד, וקרא בקול גדול: בני, 'אל תלך בדרך אתם' – כתוב – 'מנע רגלך מנתיבתם. כי רגליהם לדע ירוצו, וימהרו לשפוך דם. כיצד הוא ידע לומר לו זאת? איך הוא ידע מה יש בראשו של הילד?

נח כמה רגעים והמשיך: בני, אל תשמע למי שרוצה להשפיע עליך שתלמד דברים מלבד תורה, אתה צריך ללמוד רק מה שאבא אומר ללמוד אותם, ותמיד עליך לשאול מאבא אם מותר ללמוד דברים אחרים. האנשים הללו רוצים להנחותך בדרך לא טובה, היזהר והישמר שלא תלך בדרכם, רק בדרך אבותיך ואבות אבותיך. ואז תתחזק ותראה הצלחה בלמודיך, ותעלה מעלה מעלה, ותהיה גדול בישראל.

שערי יצחק – השיעור השבועי

בניגון, כיון שאיננו מנגנים פסוקים, אזי לא צריך. אם רוצים לשיר, יש מספיק שירים, לא חסר בדיואן שירים. אבל לנגן פסוק, אנחנו נוהגים לאסור. כפי שחז"ל אמרו [סנהדרין דף ק"א ע"א], הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר וכו', מביא רעה לעולם. מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו, ריבוננו של עולם, עשאוני בניך ככינור שמנגנין בו לצים. ולפי הרבה ראשונים, הפירוש הוא, לאו דוקא שיר השירים, אלא אפילו שיר השירים, שזהו בעצם שיר. אבל שום פסוק אחר, לא מן התורה, ולא מן הנ"ך, איננו עושים אותו בסגנון של שיר.

ביקשתי מהאברך הזה שיכתוב לי, אז הוא קצת הרחיב, והתחיל ביסוד של הדברים. הוא כתב לי כך, זכורני שלפני שנים רבות שאלתי את כת"ר בדבר שנות ביתי שתחי' רוצה מאד שנשיר שלום עליכם ואשת חיל בליל שבת בניגון המקובל אצל האשכנזים הי"ו, באמרה שזה מרגש ומעורר ויש בזה כבוד שבת, משא"כ כשאומרים כפי הניגון המקובל בידינו מאבותינו נע"ג, אין בזה לא טעם ולא ריח ולא כבוד השבת ח"ו.

האמת היא, אולי ישנם כאלה האומרים זאת מדאי פשוט, אבל צריך לומר את זה בטעם וכו'. התכוונתי לא בסגנון של שירה, אבל מי שיכול, בודאי יאמר במיתון ובהטעמה.

אגב אורחא, יש לי ויכוח ישן עם חברים ותיקים על כגון דא, והוא בעניין שירים חסידיים בשמחת תורה.

בציבור בני הישיבות, כידוע לא מספיק להם 'אנה משה רחימא', או 'שמחו בשמחת תורת משה', הם תמיד רוצים להכניס עוד עניינים, 'שמחת בחגך' ועוד כל מיני, לא חסרים שירים. אז הוא אומר, שאצלם תמיד ישנו ויכוח בעניין זה, כיון שהם רוצים להכניס זאת.

וכשנכנסו לאחר השבת האב והבן הקטן לקבל ברכת פרידה מאת הרב, שוב פנה הרב בברכתו אל הנער, שלא ישמע לשום איש, ולא ילמד דבר מבלי לקבל הסכמה מאת אביו. ממש פלא. הילד שמע זאת, והבין את כוונת האדמו"ר.

כשיצאו מאת הרב, סיפר הנער לאביו את כל העניין עם המלמד המשכיל שפיתה אותו לקרא בספרי השכלה. אבל זהו, זביערת הרע מקרבך. ה' ישמרנו.

לצערינו, גם לגבי כת הדרדעים בתימן, זה התחיל אותו הדבר, הכל התחיל מספרי ההשכלה שבאו מאירופה, ונהיה מה שהיה.

השלמה בעניין אמירת שלום עליכם ואשת חיל בליל שבת קודש בניגון ובשירה, והתייחסות לאלו הרוצים לשיר שירים אשכנזיים בשמחת תורה.

דיברנו [בשיעור הקודם] על נושא נוסף, בעניין אמירת 'שלום עליכם' ואשת חיל בליל שבת, שנוהגים אצלינו התימנים לומר זאת בלי ניגון, וישנם כאלה אשר רצו לומר זאת בניגון, אולי יש בכך כבוד שבת, אבל אמרנו כי לגבי 'שלום עליכם' אכן אפשר לנגן, מי שרוצה, למרות שהדבר אינו נהוג, אבל אדרבה, מי שירצה יוכל לומר זאת בשירה. אבל שיהיה בניגון תימני, לא בניגון אשכנזי. מספיק שאנחנו כאן בעיר ב"ב ת"ו, שומעים ברמקול בערב שבת את 'שלום עליכם' בניגון האשכנזי. זהו כפי שעשינו לגבי 'מעוז צור ישועתי', למרות שזהו שיר אשכנזי, עשינו לו ניגון תימני. אבל לגבי אשת חיל, אי אפשר לומר זאת בניגון, כיון שאלו פסוקים.

אמרנו כי היה סיפור של שלום בית בנושא הזה, וברוך ה' הנושא הזה הסתדר מיד. האברך הזה כתב לי, ביקשתי ממנו שיכתוב לי על כך, וב"ה הדברים שלנו נשאו פירות, ונו"ב ויתרה על כך. אם ישנה בעיא הלכתית, באמירת 'אשת חיל'

באמרם שהפיוטים הנ"ל מרדימים, וכשהם שרים שירים חסידיים הם מרגישים התעלות ויראת שמים ושמחה (מדומה). הוא כותב, שזאת שמחה מדומה.

ולעניות דעתי, צדקו דבריהם לשיטתם, אך גם זה באופן שטחי ובלי התבוננות. הם שרים כך, בלי שכל, בלי להבין. אך ע"י התבוננות מעט, ההיפך הוא הנכון, כמו שהוא כך בהרבה עניינים כידוע.

ואני יודע בעצמי, שכשאני אומר הפיוטים הנהוגים אצלינו בשמחת תורה, כמעט ואיני מצליח להשלים אף משפט מבלי דמעות והתעוררות אמיתית, ויש להאריך בהרגשות אלו באשר הם אמת למתבונן, וזה לא עניין אישי לכל אחד אלא עניין של התבוננות במלים, בתוכן, בעניינים הלכתיים, מסורת ועוד.

האמת היא, צריכים לדעת זאת, אני יודע שישנם הרבה צעירים, שהשירים של אבותינו 'כבדים' להם, לא מתאים להם, הם אוהבים שירים שבאו מהגונגל, אינני יודע מהיכן באו, ובפרט בשנים האחרונות שהביאו כל מיני דברים. דרך אגב, זה סימן לא טוב. מי שמבין בחכמת הנפש, אנשים שמבינים בשירים אומרים, כי לשירים ישנה השפעה על הנפש. אם למישהו לא מתאים השירים של אבותינו, כנראה משהו אצלו נשתנה, משהו ביסודות שלו. השירים שלנו, הם עתיקים. אינני אומר, אצל האשכנזים ישנם שירים שהם טובים ויפים, גם אצל הספרדים ישנם שירים טובים, אבל באופן כללי אנחנו מתרחקים מן השירים שלהם. ראשית, כיון שהמנגינות שלהם באו מאומות העולם, וזה מוצהר באופן רשמי. הספרדים אומרים במפורש, שאלו 'מקאמים', והאשכנזים ג"כ לוקחים מהשירים של רוסיה ושל הצוענים, והם אומרים זאת במפורש. מי שקצת קרוב לעניינים יראה, הם לא מסתירים זאת. בכלל. כן, ברור שלקחנו מהם. אבל

אבותינו נע"ג, הם היחידים שאמרו, אנחנו לא לוקחים שירים של אומות העולם. אנו היחידים בכך.

בכל אופן, הם לבסוף לקחו שירים שהם ח"ו באו בכלל ממקומות גרועים. פעם בעבר, גם השירים של גויים, עוד היו שירים עדינים. אבל לאט לאט, כנראה שהם נתדרדרו, ולקחו שירים שהמקור שלהם הוא מאנשים גרועים. הדבר הזה, צריך עיון. לכן אני אומר, כי מי שח"ו נמשך לכך, צריך לדעת שזה עלול להזיק לו מבחינה נפשית, ומי יודע היכן זה ייגמר. אלו דברים עדינים ודקים.

בנדון דידן לגבי שמחת תורה, הדבר אינו אסור, אין בכך איסור הלכתי, אבל צריכים לחשוב על כך. ובכל אופן, לצמצם בכך כמה שאפשר. לא חסרים שירים. ישנן הקפות שניות וכו'. למה מתרחקים מהשירים של אבותינו? הדבר מראה ומעיד, על משהו שהוא בנשמה, בשורש שלו, הצריך תיקון.

בהמשך מכתבו הוא כותב כך, ועתה אחרי הרבה שנים, שוב חזר וניעור העניין. ושוב שאלתי את מרן שליט"א, והשיב שאין ראוי. ולאחר שיחה עם נות ביתי ושהדברים "לא השפיעו" כפי הנראה והיא התעקשה, השיב מרן שליט"א שצריך טיפול שורש, ושהוא לא יכול להתערב, או משהו מעין זה.

כאשר הם דיברו איתי על כך בטלפון, אמרתי להם כך, כי הבנתי שדברים כגו. אתם יודעים, כאשר ישנם ויכוחים בענייני שלום בית, אם מדברים על דבר מסויים, זה לא מתחיל ונגמר בדבר הזה. זהו רק סימן, שצריך לסדר משהו ביניהם. כאשר ראיתי שכל אחד מתעקש לצד שלו, אז היה קשה לפסוק בעניין.

וכך, שבת לאחר מכן אמרתי שלום עליכם ואשת חיל כהרגלי, אני אומר בתימנית, והיא הוסיפה בניגון שלה, והמתנתי עד שתסיים.

שערי יצחק – השיעור השבועי

זה לא נועד ח"ו בכדי לעורר מדנים, אלא אדרבה, הדבר נועד בכדי לחזק ולעודד את השלום בית, לשבח אותה, את הדברים הטובים שלה.

אתם יודעים, ישנה מלה 'שרץ', כמו שקץ. איך אומרים 'שרץ' בלשון נקיבה? 'שרצה'. רק התימנים יודעים. מי שיש לו אשה רואה, אומר 'אשת חיל מן שרצה'... ה' ירחם.

לכן, ברוך ה', שהבתים הטובים, אדרבה חושבני כי בליל שבת זהו זמן של התקדשות והתעלות, לשבח אותה, כל היום עבדה והכינה את השבת, הכל הוא בזכותה, מגיע לה כמה שבחים, אפילו 'דברים כפישוטן'. כבר אמרנו בזמנו [שיעור מוצש"ק ורא ה'תשע"ד], שהאשה צריכה בכל יום חמש מחמאות. ויש כאלה אומרים, שזה לא מספיק, אלא צריך לעודד אותה על כל דבר ודבר. בפרט בדור שלנו.

הוא ממשיך וכותב, כמו כן נוכחתי לדעת בעוד הרבה עניינים, שפעמים נראה שדברי כת"ר לא פעלו ולא השפיעו, אך האמת תורה דרכה. ברכת יישר כח בבריאיות איתנה.

כיצד אומרים בבית חתנים את המזמור למנצח על שושנים וגו' בניגון שיר, למרות שאיננו שרים פסוקים.

כעת דבר נוסף. אברך אחד מהעיר מודיעין עילית – קרית ספר ת"ו, שאל אותי שאלה לגבי המנהג בכמה מקומות, שכאשר אומרים את המזמור בסעודת חתנים למנצח על שושנים לבני קורח, עושים זאת בניגון של שיר. בדרך כלל, אומרים את המזמור הזה כל הציבור ביחד, אבל ישנו נוסח צנעא, שעושה את זה במקהלות. דהיינו, האחד או כמה ביחד אומרים את החלק הראשון של הפסוק, וחלקם אומרים את החלק השני. והכל עם סלסולים. קיבלתי מכתב בקשה, לבאר ולברר את הנושא הזה.

וכמו"כ בשבת לאחר מכן. אך העניין הפריע לי מאד.

והנה במוצאי שבת קודש לך לך אני שומע ומופתע, שמרן שליט"א מדבר על העניין בשיעורו השבועי בהרחבה. מיד השמעתי לאשתי, והיא אכן הבינה וקיבלה את הדברים, ונגמר העניין בס"ד. ברוך ה', לא צריך, תשיר עכשיו בתימנית.

יש לציין, שהיא הבינה – עד עכשיו – שאשת חיל קאי עליה, וגם לא חשבה שיש בזה סרך איסור. כפי שאמרנו, העניין של ניגון פסוקים. אך כששמעה את הדברים, סברה וקיבלה.

חושבני, כי זאת לא רק היא. כמדומני שכל הנשים מבינות, שאומרים אשת חיל, הכוונה היא עליהן. וכפי שאמרנו, הדבר אינו מופקע. הכוונה העיקרית היא, על השכינה, השבת היא בת זוג של ישראל וכו'. אבל, גם לבעלת הבית מגיעים שבחים. וגם אם הכוונה אינה עליה, אבל משתמשים בכך כמשל. גם המשל, הוא נכון. ממשילים את השכינה, אל האשה. אבל לגופו של עניין, זהו כפי שהגמרא אומרת [יבמות דף ס"ג ע"ב] בא וראה כמה טובה אשה טובה וכו', דכתיב [משלי י"ח, כ"ב] מְצָא אִשָּׁה מְצָא טוֹב. אי בגוה משתעי קרא – כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה. אי בתורה משתעי קרא – כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה. עצם הדבר שממשילים את התורה לאשה, זהו בודאי שבח גדול. אבל בכל אופן, ישנו עניין למעשה, לגופו של עניין, כי בליל שבת, מי יעשה את מה שבעלת הבית עושה? מי יכין שלש סעודות? לא מגיע לה הכרת טובה? לשבח אותה?

שמעתי שישנם כאלה, שבליל שבת עושים לאשה קצת 'עקיצות', הוא אומר 'בטח בה לב בעלה וגו', כביכול את לא כזאת... אינני יודע. אבל אדרבה, בסך הכל זה צריך להיות ההיפך, שהיא תרגיש שזה בא לשבח אותה ולעודדה.

הוא כתב אלי כך, בקשר לשיעור השבועי שנמסר אתמול, מוצש"ק לך לך תשע"ט, הרב הזכיר שם בבני זוג שהאשה רצתה שהבעל ישיר שלום עליכם ואשת חיל, והרב יצא לחלק שאת השלום עליכם אכן אפשר לשיר, אבל את האשת חיל לומר במנגינה הרגילה שהורגלנו מפי אבותינו מימים ימימה.

וטעמו, שנהגו אצלנו שלא לשיר פסוקים כלל, וחלילה מלפרוץ בזה גדר.

ושאלתי, על מה שנהגו בבית חתנים בפרט בק"ק צנעא שלפני ברכת המזון שרים למנצח על שושנים. ולפעמים אומר אותו המשורר בצורה של שירה, דהיינו הוא אומר חצי ראשון של הפסוק, והוא מזמין מישהו מחשובי האורחים לענות לו, או שכולם עונים לו, כדרך השירה.

וכן נהגו שם בסעודות מצוה שבחנוכה, שהיה המשורר מתחיל תחילת הפסוק במזמור שיר חנוכה לדוד וגו', ועונים אותו כנ"ל, ממש כדרך השירה. אם כן, גם אשת חיל יאמר בנעימה מיוחדת כדרך שירה, מה בכך.

נריה מידאני, מודיעין עילית.

הוא שאל דבר טוב. האמת היא, שישנם כאלה החושבים ברגע הראשון, שאמירת מזמור למנצח על שושנים וגו' בצורה הזאת, זה לא שירה. מי אמר שזאת שירה? לכן כבר הבאתי בס"ד בשלחן ערוך המקוצר ובעיני יצחק, חלק נישואין, דף שס"א את מה שכתב הר"ר אברהם ערוסי הלוי זצ"ל בספרו יורה חטאים בזה"ל, אומרים למנצח על שושנים וגו' בניגון נאה דרך שיר. הוא כותב במפורש, שזה 'דרך שיר'. הדבר מראה, שאכן מחשיבים זאת שירה. אמנם זה לא כמו כל השירים, אבל זהו שיר. מה זה משנה, האם זיר כזה או שיר אחר? זאת אינה קריאה רגילה, אלא הרבה יותר.

האמת היא, כי לגבי מה שהוא כתב על סעודת מצוה של חנוכה, התפלאתי על כך, לא שמענו שאומרים כך את מזמור שיר חנוכה הבית וגו'

בחנוכה. ראשית, ההלכה היא, שבחנוכה אין סעודות מצוה. השלחן ערוך פוסק [סי' תר"ע סעיף ב'], שהסעודות של חנוכה הן רשות. זה לא כמו יום טוב או חול המועד, שישנה מצוה לעשות סעודה. בימי החנוכה, לא חייבים לעשות סעודה. מי שיעשה סעודה, זה טוב, אבל אין חובה כזאת. הרמב"ם [פרק ג' הל"ג] אוחז, שכן. מהרמב"ם מדייקים, שכן. הרמב"ם כותב, שאלו ימי שמחה והלל'. כנראה דעת הרמב"ם היא כך. אבל למעשה, גם אבותינו נע"ג לא נהגו זאת. לא עשו סעודות בחנוכה. היום בזמנינו, הדבר יותר נפוץ, עושים מסיבות ציבוריות וכדו'. אבל בעבר, הדבר בכלל לא היה מקובל, לא עשו שום שינוי. היה האוכל כרגיל. בכל שמונת ימי החנוכה.

ואכן במכתבו השני אלי, הוא תיקן את עצמו, הוא נתעורר לכך מעצמו, כתבתי שבסעודות מצווה בחנוכה, היו שרים מזמור שיר חנוכה הבית. ביררתי שוב, והמנהג הזה היה בחנוכה הבית, ולא בימי החנוכה. כאשר עשו חינוך בית, אם בנו בית חדש. הגם שבקושי היה נפוץ חנוכה הבית. בארץ תימן, העניין של חינוך הבית לא היה נפוץ, כי בדרך כלל לא היו בונים בתים חדשים. היום בזמנינו, ב"ה הרחיק ה', בכל פעם ישנו חינוך בית ועוד בית, בתים חדשים רבים, בונים בניינים, ב"ה הרחיקי מקום אהלך. אבל בתימן, לא היה צריך, הם היו גרים באותם בתים במשך עשרות שנים. הבנים עם האבות. לא היה נפוץ, שמישהו יבנה בית. במלים אחרות, לכן לא ידוע מה עשו בחינוך בית, כי הדבר לא היה שכית. א"כ מה נפשך, אי אפשר לדעת האם זהו מנהג או שלא. הכלל הוא ש'מנהג' שייך רק בדבר המצוי, כפי שהרמב"ם כותב בהל' שמיטה ויובל [פ"י סוף הלכה ו']. כאשר מדברים על מנהג, זה צריך להיות דבר שידוע לציבור, שהוא מצוי, כך גם כותב הריב"ש בתשובותיו. 'מנהג' פירושו, דבר שהוא מצוי. אבל דבר הקורה אחת לעתים, ולאנשים מסויימים, אי אפשר להגיד על כך 'מנהגים'.

שערי יצחק – השיעור השבועי

בגלל שאלו מלים קצרות, אלא בגלל סגנון הדברים. אמנם זה דומה לשירה, אבל זאת אינה שירה ממש.

כנראה צריכים לומר כך, גם בנדון דידן. אינני יודע, האם המנהג של צנעא זהו מנהג ותיק, אולי זה נתחדש מקרוב. מכך שהדבר לא נפוץ ברוב המקומות, יכול להיות שזהו דבר שנתחדש בתקופה האחרונה, לכן זה לא כ"כ מוכר בהרבה מקומות. אם זה היה מנהג מימי קדם, מסתמא הדבר היה נפוץ. אולי חידשו זאת. בכל אופן, הם סברו שאי אפשר להחשיב זאת שירה. ובפרט, שזה נאמר בדרך כבוד, באימה וביראה. לא מרקידים אז. זה לא בזמן שח"ו יכול להיות קלות ראש.

יש לכך קצת יסוד, ביד רמה וסנהדרין דף ק"א ע"א] האומר צד כזה, כי יש לפרש את מה שכתוב 'הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר', מי שקורא בדרך שחוק, אבל מי שתכוון לשבחי לקודשא בריך הוא דרך ניגון, שפיר דאמי.

אם כן, לא צריך להגיע למה שאמרנו בפעם שעברה, לגבי שמחת תורה, כי מותר כיון שזה בבית הכנסת. לפי זה, אפילו לא בבית הכנסת, העיקר שאומרים זאת באימה וביראה, וגם לא ממש בסגנון ודרך של שירה ממש, אמנם זה משהו דומה, אבל זה רק סלסולים, נעימה מסויימת, לא החשיבו זאת שירה. אפשר להבין את הדבר.

שאלה מהקהל: גם 'אשת חיל מי ימצא', כפי איך שאומרים במנגינה המקובלת, זה ג"כ לא ממש שירה.

תשובת מרן שליט"א: חושבני שכך, זה קצב של שירים רגילים. אם תשווה זאת לשירים אחרים, תראה שזה ממש שיר. אם יהיה הבדל, אין הכי נמי. אבל מה שאני מכיר, זה נשמע ממש שירה. תביא משהו שמבין, אם הוא יאמר שזה משהו

על כל פנים, לגבי למנצח על שושנים, זהו ודאי דבר הידוע והנהוג. כנראה הם לקחו מכך גם לסעודת חינוך בית, באמירת מזמור שיר חנוכת הבית. מי שיעשה זאת גם בחנוכה, לכאורה גם שפיר דאמי. אינני יודע. בהתחלה חשבתי כי זה לא 'מנהג צנעא', אולי זהו מנהג 'מודיעין עילית', אבל בסוף נתברר לי שזה כך.

לגופו של עניין, נתעוררתי לכך שלמעשה ישנו דבר נוסף, אשר דומה לעניין זה. בפסוקים שאומרים לאחר שבע ברכות, היום לא כל כך שומעים זאת, רק לפעמים, אבל אבותינו נע"ג אמרו זאת. כדאי לחדש את הדבר, כי לפעמים אחרי שבע ברכות יש הרי 'הא מכשטא וכו', את זה עוד שומעים, אבל אח"כ ישנם דברים נוספים, ש'העולם' בדרך כלל משום מה בזמנינו לא רגילים לומר אותם. 'הללויה והללויה', זיאמרו כל העם אשר בשער וכו', שתה מים מבורך וגו'. אנחנו ממליצים לומר זאת, כגון בשבת, או כאשר ישנה הזדמנות, ובפרט אם אין שבע ברכות. דהיינו, אם עושים סעודה, ומאיזו סיבה אין פנים חדשות, אם יעשו סעודה בלי שבע ברכות זה נראה כביכול חסר, א"כ הפסוקים האלה יכולים להיות כעין תשלומין. בפרט שאומרים זאת, בניגון ובשירה. ישנם כאלה, שעושים את 'הללויה והללויה', בניגון של שיר. [מרן שליט"א מדגים זאת]. כמו הפיוט 'הללויה והללויה' שאומרים בשמחת תורה, אותה המנגינה. א"כ רואים, שעשו שיר ממזמור שבתהלים. גם אח"כ ישנם כאלה העושים, כולם אומרים לא רק הרב שמברך על הכוס, 'שתה מים מבורך, ונוזלים מתוך בארך'. [מרן שליט"א מדגים זאת]. אולי זה לא ממש בדיוק בגדר שיר, אבל מה לגבי 'הללויה והללויה'.

צריכים לומר, כי עלינו להגיע למסקנא אחרת. בעל יורה חטאים דייק בדבריו, הוא לא אמר שזה שיר, אלא 'דרך שיר'. דהיינו, אין הכי נמי, זה לא ממש שירה. האמת היא, כי לשון הגמרא, העושה שיר כמין זמר. אבל צריכים לומר, שישנו חילוק. זה לא ממש שירה. לא רק

שמורגש, שכביכול זה פחות, הדבר יכול להיות. מה שאני רואה, זה נשמע לי שיר.

הערה מהקהל: לאשכנזים יש מנגינות גם בתוך התפילה.

תשובת מרן שליט"א: אם זה לא פסוקים, אין בעיה. וכפי שאמרנו, גם אם מדובר בפסוקים, אם זה בבית הכנסת, ג"כ אין בעיה, כי זה נאמר באימה וביראה ובכבוד ראש.

שאלה מהקהל: אם האיסור מדינא דגמרא, כיצד הם נוהגים היתר בדבר?

תשובת מרן שליט"א: כי הם מפרשים את הגמרא, שרק שיר השירים אסור. וישנה אפילו משמעות, שזה דוקא אם אומרים זאת, ונראה שיש להם כוונות לא טובות. יש להם על מה לסמוך, כפי שהם נוהגים, אבל אמרתי לדידן, לפי שיטתנו, עשו גדר בזה. ישנה מחלוקת בספרי הראשונים, לגבי העניין הזה. לא היה לי זמן להאריך במקורות, אבל אפשר לראות במסכת כלה רבתי, ובעוד ספרים. יש בכך חילוקי דעות.

שאלה מהקהל: האם אפשר לשיר אשת חיל למפרע?

תשובת מרן שליט"א: מה החילוק. הרי אפילו פסוק אחד אסור. ואפילו חצי פסוק, אם ניכר שכוונתו לשיר אותו.

שאלה מהקהל: ואם אוסיף מלים משלי לכבודה?

תשובת מרן שליט"א: זה מותר, שיהיה מורגש שזה לא לשון הפסוק ממש.

האם האומר אברם במקום אברהם, כגון בתפילת שמו"ע 'אלהי אברהם' או 'בא"י מגן אברם', עובר בלאו.

כעת הדבר השלישי. זאת שאלה של ידידנו הרב אוהד נהרי הי"ו.

ראיתי בילקוט מעם לועז לגאון רבי יעקב כולי בפרשתנו [עמ' שכ"ז] כתב על הפסוק, אָנִי הִנֵּה בְרִיתִי אֶתְּךָ וְהָיִיתָ לְאָב הַמּוֹן גּוֹיִם [בראשית י"ז, ד'] וז"ל, ודעו, שמאז נצטוו הכל, לקרוא לו בשם אברהם. כתוב בתורה [בראשית י"ז, ה'], וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֶךָ אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אֲבָרָהּ. אם כן, כל הקורא לו אברם, עובר על שתי מצוות. האחת, שאמר 'ולא יקרא עוד שמך אברם'. והשנייה, שאמר 'כי אם אברהם יהיה שמך'. ולכן יש לדקדק בתפלת שמו"ע, כשאומרים 'אלהי אברהם' ומגן אברהם, לומר השם בבהירות כדי שיכירו שהוא עם ה"א. ואלו המתפללים שמו"ע בשטף, עוברים על שתי המצוות בבת אחת עכ"ל. הם ראו אנשים כאלה, שאמרו כך במהירות. המעם לועז כבר מעיר על כך, שישנם אנשים העושים כך.

ישנה בעיה כזאת. לפעמים תשמעו מישהו האומר בתפילה, 'אלהי אברם', או 'ברוך אתה ה' מגן אברם'.

שאלה מהקהל: מי אומר ככה?

תשובת מרן שליט"א: לא שמענו, אבל הפוסקים דנים בכך. ישנם אנשים, שאינם מבטאים נכון, או שקשה להם לבטא זאת.

הערה מהקהל: ישנם כאלה האומרים 'אברם'. מהמחוזות שאומרים בבי"ת דגושה במקום רפויה.

תשובת מרן שליט"א: כן.

השאלה היא, על אחת משתי האופנים. ראשית, אם בתפילות מישהו אומר כך, אולי אצלינו זה לא כ"כ מצוי, אבל ישנה שאלה נוספת, לגבי אנשים הנקראים בשם אברהם,

שערי יצחק – השיעור השבועי

הדבר העיקרי הוא, שהפוסקים לא הביאו את ההלכה הזאת. ברמב"ם ובשלחן ערוך, אין איסור כזה. כיצד רבינו הרמב"ם השמיט איסור לאו? 'כל הקורא לאברהם בשם אברם עובר בלאו'. למה הרמב"ם לא מביא זאת?

על כך נגעתי בתשובתי שם, ובעוד כמה דברים ברמב"ם שהם בסגנון הזה, הבאתי מאמר נוסף שכתוב בגמרא במסכת יומא ודף י"ט ע"ב, מי ששח שיחת חולין עובר בעשה, שנאמר ודיברת בס. וכתבתי שם כמה תירוצים, למה הרמב"ם לא העלה זאת. הבאתי שהמאירי אומר, שזה 'דרך צחות'. דהיינו, זה לא איסור, העניין הזה נאמר כעין מליצה, ומשמע מדבריו שזה אפילו לא איסור מדרבנן, אלא זאת מדה טובה, הנהגה טובה, אבל זאת אינה ההלכה.

ועפ"ז יתיישב קצת גם הא דלא הביא הרמב"ם להלכה מאמרים כגון הא דברכות דף י"ג כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה וכו', כמו שעמדו על זה המפרשים כגון הכפתור ופרח והרשב"ץ והצל"ח ומהר"ץ חיות, וכבר ציינתים במענה לשון על סדר ההושענות הסוכות דף ע"ד וכו', ולהאמור ניחא. ובני משה נ"י העיר וכו', [מרן שליט"א פונה לבנו הרה"ג משה שליט"א ואומר לו], אז עדיין היית בחור, הבאנו שם את מה שהערת אז.

א"כ למעשה, ישנם כמה דברים. האמת היא, שרבים מן המפרשים דנים בשאלה הזאת. ראשית, כפי שאמרנו, לפי דברי המאירי זה רק 'מדה טובה', וממילא אפשר ללמוד כך גם לגבי הנושא שלנו. וישנם מפרשים האומרים, כי אין המדובר על היום, אלא בזמן אברהם אבינו ע"ה. מי שקרא לו אברם, במקום אברהם, בזמנו, לא בזמנינו כיום. וישנם כאלה האומרים, שהמדובר על אברהם אבינו בעצמו, ולא על מי שקוראים לו היום בשם אברהם. מי שכיום שמו אברהם, וקראו לו בשם אברם, או שלכתחילה כאשר הוא נולד קראו לו אברם, לא קראו לו אברהם, על כך הדבר לא נאמר. כלפי אברהם

אם אתה קורה לו 'אברם'. זהו דבר המצוי. דנים על כך, בספרי הפוסקים. ישנם אנשים עם מבטא כבד, האומרים 'מגן אברם'. ועוד מעט תראה, שגם אתה אומר זאת... מישהו זוכר מתי כולם אומרים זאת?

תגובה מהקהל: בהושענות, מחולל כל, וכל יכול, היה נדרש לדורשיך וכו'. בהזכירם זכות אברם, וצדקת כל חסידיך.

תשובת מרן שליט"א: יפה מאד. כולנו שם אומרים כך, אברם. ומקורב ישנם ספרדים, אשר מתחכמים. הם חילקו את המלה. ראו שישנה כאן קושיא, אז הם כתבו, 'בהזכירם אב רס'. לא 'אברם', אלא אב רס. אמנם זה כלפי אברהם, מדברים על אברהם אבינו, אבל הם התחכמו, בכדי לצאת מן הבעיית הזאת. כי הרי אי אפשר לתקן ולומר 'אברהם', כיון בכך קילקלת את החרוז. 'בהזכירם – אברם'. הפייטן בודאי כתב 'אברם', וכנראה ישנם ספרים שתיקנו וכתבו 'אברהם', אבל הם פגמו את החרוז. הספרדים אומרים 'אָב רָס', דהיינו אב גדול, וכך הם ברחו מן הבעיית. אבל לנו התימנים, זה לא יפתור את הבעיית, כי אם זה 'אב רס', אזי צריך לומר 'אָב רָס', זה לא נסמך כמו 'אָב המון גויים'. אי אפשר. א"כ אצלינו פירושו, שפסקו שהדבר מותר. הפייטן שחיבר זאת, וכל הגדולים שהסכימו לכך, אף אחד לא עורר על כך.

א"כ שאל השואל, האם כשאני קורא למישהו ששמו אברהם (מצוי שאנשים משמיטים את הה"א) קורא לו בשם אברם, האם למעשה אני עובר על לאו, או שאין קפידא בזה.

ממני תלמידך השותה בְּצַמָּה את דבריך, אוהד נהרי יצ"ו מהעיר רחובות ת"ו.

טוב שהוא עורר זאת, למעשה כבר נגעתי בכך קצת בשו"ת עולת יצחק חלק ב' [סימן נ"ט דף ק"ד], אבל בדרך אגב. כי כאשר דנים בדבר זה,

אבינו ע"ה, זהו זלזול, כיון שאברהם אבינו לפני כן היה אב לארם, שזהו אברם, אבל עכשיו הוא אב המון גויים. אתה מצמצם אותו. זהו זלזול וגנאי לו. אבל לגבי מישוהו אחר, אין קפידא. ישנם כאלה, שאינם מסכימים לכך. כגון בשדי חמד, ועוד פוסקים. לדבריהם, מי שנקרא היום בשם אברהם, זהו על שם אברהם אבינו. זהו היסוד של השם, זה אינו שם חדש, שקראו לו אברהם. והרשב"ץ אומר, שזה לפני מתן תורה, אבל זה לא נכלל בתרי"ג מצוות. אבל מצד שני, המגן אברהם [או"ח סימן קנ"ו] סובר שזהו איסור מדאורייתא, לדבריו זאת דרשה גמורה. א"כ הדבר אינו פשוט. וישנם כאלה האומרים, שהכי הרבה, זהו איסור מדרבנן. מדבר על כך גם החות יאיר בסימן ט', וכן החיד"א בספרו שיעורי ברכה, וספר טוב עין סימן ח"י אות נ', והשדי חמץ בכללים מערכת כ', והרשב"ץ בספר זוהר הרקיע, מהר"ץ חיות שם במסכת ברכות, והצל"ח בספרו דגול מרבבה עושה פלפול, כי כל זה הוא רק לדעת בר קפרא, אבל זה חולק על הברייתא המובאת בגמרא שם לפני כן, לגבי דברי בן זומא, האם יציאת מצרים תיזכר לעתיד לבוא או שלא. בן זומא אומר, שיציאת מצרים תיעקר לעתיד לבוא, וחכמים אומרים כי לא שהיא תיעקר אלא שזה יהיה טפל. א"כ, אברהם לא נעקר. יש אברהם, ויש גם אברם. לדבריו, הדבר תלוי במחלוקת הקודמת, במה שכתוב מקודם. ובר קפרא הולך לפי שיטת בן זומא. ישנם פלפולים על הנושא הזה, ובספרים רבים האריכו על כך.

למסקנא, מי שיחמיר, טוב מאד, אשריו ואשרי חלקו, כי הוא יוצא בכך ידי חובת כולם. אבל להלכה, כיון שאצלינו התימנים אנתנו אומרים כך בהושענא רבה, 'אברם', א"כ פירושו שאבותינו ורבותינו נע"ג פסקו שהדבר מותר.

ההלכה היא, שזה מותר. אנתנו לא יכולים לזוז, ממה שקבעו הגדולים. אם הם קבעו שהדבר מותר, אז זה מותר. והמחמיר תבוא עליו הברכה. אשריו ואשרי חלקו.

שאלה מהקהל: הרוצה להחמיר, מה יעשה בהושענות?

תשובת מרן שליט"א: שיקרא את ההקפה השנייה...

הערה מהקהל: גם בדיואן כתוב אברם, בשיר 'שמעתי קול תוף', שצום בו על ידי אברם.

תשובת מרן שליט"א: יפה. אם כך מוכח גם לפי החרוז, אזי הדבר מצויין.

השלמה בעניין נוסח הוידוי המורחב המובא בסידורים בשם החיד"א, מדוע לא נזכר בו גם עניין השמחה בעבודת השם.

כעת דבר נוסף. בסוף השיעור הקודם הבאנו שאלה, של הרב אסף לוי הי"ו, למה לא מוזכר בוידוי הארוך של החיד"א, את העניין של עבודת ה' בשמחה? הרי זהו דבר מצוי, ויסודי מאד, והיה צריך לומר גם את זאת.

ישנם כמה שהגיבו על כך, וכעת תהיו מופתעים. הראשון זהו ידידנו הרב עוזי נתנאל הי"ו מהעיר אופקים ת"ו. הוא כתב לי כך, אני הקטן לא זכיתי להבין כוונת השואל. אם מטעם שלא מוזכרת השמחה בוידוי החיד"א – היא כן מוזכרת, ב"לצנו" (בהתחלה). הרי הוידוי הולך לפי סדר א"ב, ובאות למ"ד, חוץ מ'לצנו', הוא הכניס עוד כמה דברים. למדנו תורה שלא לשמה, שלא בקדושה ובטהרה, לא קיימנו המצוות כתקנן במחשבה ודיבור ומעשה ויראה ואהבה ושמחה. כתוב כאן במפורש. למה אתה אומר שלא כתוב? הרי הדבר כתוב במפורש?

האמת היא, שזהו דבר פלא. למה אף אחד לא שם לב לכך? התשובה היא, כיון שזה בלוע, הוא הכניס זאת בתוך עוד כמה דברים, לא קיימנו וכו', ויראה ואהבה, ובסוף ז'בשמחה'. עד שהגיעו לסוף, כבר שכחו מכך. כנראה אולי היה צריך לכתוב זאת באופן מיוחד, בפסקא מיוחדת, כי כך זה לא מורגש. כנראה בגלל כך,

שערי יצחק – השיעור השבועי

ישנו נושא בעדה שלנו, שהוא 'חומר נפץ', זהו הנושא של שאמי ובלדי. כעת תשמעו, מה שאני חושב, איזה דבר חכמה שהוא עשה, כנראה בכדי להרגיע את הרוחות. אקדים מה שאני זוכר אותו בדרשה בקרית אונז, בערך לפני שלושים שנה, אינני זוכר מי דיבר ראשון, אני או הוא, אבל לאחר שגמרנו, מישהו חכם אמר לי, אתה אמרת בדיוק ההיפך ממה שהוא אמר. הוא תפס איזו נקודה, שלא היתה בולטת. הוא דיבר על עניין נוסח התפילות, אז בתוך הדברים הוא פתאום אמר, 'מה אנשים עושים. יטלע וא"ו, ינזיל וא"ו... מה בכך? (פירוש, יעלה וא"ו או ירד וא"ו. כלומר, אין חשיבות בכך). דהיינו, הרי בקרית אונז ישנם דרדעים, אז ישנו ויכוח, 'אמת ואמונה' או 'אמונה', 'זנכון וקיים, וישר ונאמן', עם וא"ו או בלי וא"ו. אז הוא אומר, מה אתם מתווכחים על וא"ו אחת? אבל אני מצד שני דיברתי שם על מהרי"ץ, ועל חשיבות עניין נוסח התפילות, שזה לא דבר פשוט וכו', מזוית מסויימת. עוד מעט הדברים יהיו יותר מובנים. ישנם כאלה, שההסתכלות שלהם היא, אהה, נוסח התפילה, מלה פחות ומלה יותר, מה זה משנה? העיקר הכוונה. 'אלו ואלו דברי אלהים חיים'. אבל ישנם כאלה, שההסתכלות שלהם היא אחרת.

למשל, מהרי"ץ זיע"א בהקדמתו לעץ חיים [זה מובא שם בשם מהר"י צעדי. העורך] מביא בשם הספר ויקהל משה, אין רשות וכח ביד אדם או להוסיף או לגרוע בתפילה מהנוסחא אפילו אות או נקודה אחת ממה שתקנו אנשי הגדולה, כמו שאין אנו רשאים להוסיף או לגרוע בתורת משה, כי הם היו מעמידים כשל תורה בסוד הנהגה והעמדה ישרה לפי עת וזמן הגלות. ולא כמו שראיתי הוי חכמים בעיניהם, ומוסיפין נוסחא או שתים, ואין יודעין בעצמם טעם בדבר, ואמרו שהוא יופי הלשון. שוב הפעם, הוא מדבר על האנשים האלה, הוא מדבר על האנשים שהם 'מצד הדקדוק', לצערינו ישנם כאלה גם כיום, שרוצים לשנות דברים עפ"י הדקדוק.

לא שמו לב. אבל אי אפשר להכחיש, שאכן הדבר כתוב במפורש.

ואם מטעם שלא מוזכרת השמחה בוידוי הכללי, כנראה שהיא כלולה ב"אשמנו", שהוא מורה על שממון (כמובא בחי"א בשם הרמב"ן על התורה ויקרא ה' ט"ז). שאנו מתוודים "אשמנו" – על זה שאנו שוממים ולא מקיימים את מצוות ה' ועבודתו עם כל חלקי הרגש. כגון, יראה, אהבה, וגם שמחה.

אברך נוסף מהעיר ביתר עילית ת"ו, החפץ בעילום שמו, רצונו של אדם כבודו לכן לא אזכיר את שמו, הוא שלח לי מקור אחר, אבל לא בוידוי הרגיל, אלא בטהרת הקודש, בתפילה לתיקון היסוד דף כ"ה, שם כתוב זאת, אבל זהו משהו מיוחד. חטאנו לפניך וכו', מתוודים שם על הרבה דברים הגורמים ח"ו למכשולים, ואחד מהם הוא, חטאנו לפניך כי לא עבדנו אותך בשמחה ובטוב לבב, רק בעצלות ובעצבות. כאן הדבר מודגש, כיון שזהו בית נפרש בפני עצמו. ופגמנו נפשנו בדאגה ומרה שחורה רח"ל. ומובא בהערה למטה, בזה נותנים כוח לסטרא אחרא לטמא את האדם חלילה. טוב, שם הוא הדגיש זאת באופן מיוחד, אבל השאלה היתה על הוידוי של החיד"א, מה שרבים נוהגים לומר ביום הכיפורים. משא"כ שם, זאת תפילה מיוחדת רק לגבי הנושא הזה.

דברים לזכרו של הרה"ג שלמה קורח זצ"ל, דבר חכמה שעשה בעניין המחלוקת בין נוסח שאמי לנוסח בלדי, מקור ההשפעה לדבריו אלו, ודעת מרן שליט"א בעניין זה.

השבוע הלך לעולמו, הרב הגאון שלמה קורח זצ"ל תנצב"ה. למעשה, אני מכיר אותו כבר יותר מחמשים שנה, אני זוכר אותו בירושלים ת"ו, ניסו בזמנו לייסד ישיבה לתימנים, הוא מסר שיעור, נכנסתי שם באמצע וכו'. זה היה בשנת ה'תשכ"ח או התשכ"ט.

נראה בעיני, כאילו כפרו בתורת משה. וכי לא ידעו אנשי כנסת הגדולה מזה יופי לשון? שכך צריך יותר? שבכך המלה יותר מובנת? כל אחד ואחד היה ראוי שתשרה עליו שכינה כידוע. לכן ראוי לגעור ולמחות בהם, מי שיראת השם נוגע בלבו, כי הם מדברים בגאווה ובזו, הש"י יצילנו אכ"ר. עד כאן מה שמצאתי כתוב בכתובת יד קדש מוריניו מהר"י צעדי ז"ל.

הדפיסו קובץ בשם "שפתי מלך", מאסף תורני לרפואתו של הרב קורח, ובין היתר נדף ת"כ הביאו מכתב שלו בעניין זה. תשמעו דבר מעניין.

לידיד נפשי ידידי עוז הגאון רבנו דוד לוי שליט"א, ראש ישיבת חומת ציון. מי שמכיר אותנו, הכרתי אותו ג"כ, זכר צדיק לברכה, הם היו קצת בקשרים משפחתיים, הוא היה שרעבי, והפריע לו הרבה דברים במנהגים. זכורני שהוא גם דיבר איתי על כך, בזמנו קצת היה לו טענות על עניין הישיבה בסוכה תחת 'דופן עקומה', כמדומני שכבר סיפרתי את העניין הזה ושיעור מוצש"ק שמיני ה'תשע"ח, אמרתי לו, כב' צריך להחליף משקפיים. אתה מסתכל על התימנים, דרך המשנה ברורה, ולכן אתה לא מבין. אבל אם תיקח משקפיים אחרות, כאשר תחליף את המשקפיים, אז תבין זאת. בכל אופן, כאן המדובר על הנושא של נוסח שאמי ונוסח בלדי.

הוא כותב כך, תשמעו טוב, לשאלת כבוד תורתו על אלה הפועלים אצל המוני העם לשנות מנהג תפילתם נוסח שאמי לנוסח בלדי בטענה שהבלדי קודם יותר. וטענה זו מקועקעת מיסודה כדלהלן:

- א. לא נמצאו שום סידורים כת"י מלפני הופעת הדפוס, כדי לידע זאת.
- ב. נמצאו כת"י רבים מלפני חמש מאות שנה גם בלדי וגם שאמי.
- ג. טענה זו סכנתה מרובה, שהרי המנהג הקדום באמת, שאבותינו הקדומים לא

התפללו בשום נוסח, אלא כל אחד התפלל כפי צחות לשונו, מתי שירצה ביום, לא משנה, שחרית או מנחה או ערבית, בביתו. עיין כל זה הרמב"ם הלכות תפילה פרק א'. ואם מה שהוא קדום הוא המחייב שיחזרו למנהג זה, צריך להזהיר הציבור מהם ומהמונם, כי זה שטמנו הרפורמים, כנראה ישנה כאן טעות דפוס, וצ"ל שטענו, עד שיצאו מן המחנה לגמרי.

עוד מעט אעמוד על הדברים, נקודה אחר נקודה, אבל לפי הזמן אני רואה שהזמן קצר, ואני רואה שגם ידידנו ר' ברק צברי הי"ו נמצא כאן, א"כ בעז"ה נשאר לנו עוד עשר דקות. [המשך בשיעור הבא].

ואף על פי שמכריזים שכוונתם לשם שמים, אבל לשם שמים כזה כבר כתב הנצי"ב בהקדמתו ל"העמק דבר" הוא בגימטריא רודף שלמונים, ודי לחכימא ברמיזא.

ולכן אין לשנות שום מנהג לא מבלדי לשאמי ולא משאמי לבלדי, כי מנהגים אלה שנתקיימו מאות בשנים ע"י כל דור ודור וחכמיו חשובים כגופי תורה וכו'.

ביקרא דאורייתא. הרב שלמה קורח. כ"ב טבת ה'תשס"ט.

יש לי כאן צד של הבנה, כי כיון שהנושא הזה הוא כ"כ רגיש בעדה שלנו, כל הויכוחים האלה, בכדי להרגיע את הרוחות. זהו הצד לימוד זכות שלי, להבין את הדברים הכתובים כאן. לי בעצמי, ישנו פתרון אחר לכל הנושא הזה. אבל אם דנים לגופו של עניין, אם נדון לאמיתו של דבר, אזי הדברים הכתובים כאן אינם מתחילים.

שערי יצחק – השיעור השבועי

מי שיודע, לאמיתו של דבר, בעצם אין ספק שאבותינו דורות ע"ג דורות התפללו בנוסח בלדי. כולם כולל שרעב. רק שקרה איזה דבר. תשמעו דברים, שהיגעת אליהם לאחר מחשבה רבה. עד לפני חמשים שנה, אף שאני לא אמר שאבותינו התפללו בנוסח שאמי, בדורות הקדמונים. הודו במפורש. מי שיראה בסידור של מהר"ר יחיא הכהן, הוא אומר, אכן מהרי"ץ כותב שזהו הנוסח של קדמונינו, אבל אנחנו עשינו נוסח אחר. כפי שהאשכנזים אמרו.

בעל ספר שתילי זיתים, זהו מהר"ר דוד משרקי, הוא היה נוסח שאמי. מי שיפקח את עיניו, יראה דבר מעניין מאד. כל מי שמכיר כאן את הספר שתילי זיתים, אדרבה שיכחיש אותי. האם מישהו מחכמי תימן הקדמונים, מוזכר בספר שתילי זיתים? לא מוזכר. מי מובא שם? מגן אברהם, לבוש, לפעמים הוא כותב מנהגים, אבל האם הוא מזכיר את חכמי תימן? מזכיר את מדרש הגדול? את רבינו זכריה הרופא? אפילו מהר"י בשירי ומהר"י ונה, שכבר היה להם קצת נטייה אחר הדפוסים. הוא לא מזכיר אפילו אותם בכלל. דהיינו, נוסח שאמי, הלכו כמעט 'בעיניים עצומות' אחרי הספרדים, הם לא התייחסו בכלל לחכמי תימן. הראשון שהעמיד את מסורת תימן על כנה, זהו מהרי"ץ זיע"א. הוא התחיל להביא את אבותינו, גדולי חכמי תימן, היו גדולים יותר מאתנו וכו'. הוא מביא את כולם, על כל צעד ושעל. מה קרה? מהרי"ץ זיע"א, הוא זה שחיזק את המנהג הקדום של תימן, ואז לכולם נפתחו העיניים. מאה שנה בערך לאחר מהרי"ץ, קמו הדרדעים, ובראשם הידוע בשם יחיא קאפת, והוא נהיה קיצוני. אה, המנהג הקדום? אז הוא הולך, עד הקצה. מהרי"ץ זיע"א, הלך בדרך של פשרה, שילוב של מנהג תימן הקדום, ומנהגי הספרדים שבאו מחדש. עשה שילוב, בדרך התורה. ישנם דברים, כגון מנהגים או תוספות, כל מיני דברים. אבל הדרדעים, נהיו קיצוניים, ונתרחקו בכלל מכל דבר שיש בו משהו הקשור לקבלה, וכל דבר שאין בתכאליל הקדמוניות לא עשו.

ראשית, בודאי שישנם סידורים כת"י, מלפני הופעת הדפוס. הדפוס הראשון בעולם היה בשנת ה'ר"ל, עדיין זה לא היה דפוס משובח, לאחר אולי כמה עשרות שנים נהיה דפוס יותר נורמלי. וישנם תכאליל כת"י מתימן, עוד מלפני כן, משנת ה'ק"ה, ה'קנ"ז, או ה'רל"ג, שזה בערך באותה השנה. ישנם ספרים עתיקים, שכתוב עליהם במפורש את תאריכים מהתקופה ההיא.

לגבי דבריו, שנמצאו כת"י רבים שהם גם בלדי וגם שאמי, זה לצערינו ג"כ טעות חמורה, שנוצרה בגלל הסידור כנסת הגדולה, כי הוא קצת בלבול, וכנראה שהוא קיבל את הדעה הזאת. אולי לא היו לו כלים לבדוק האם זה נכון או שלא, אבל עוד מעט נסביר זאת בהרחבה. אין דבר כזה. צריכים לדעת את האמת.

הרי הדבר הזה, קרה בעצם לא רק אצלנו התימנים, אלא גם אצל האשכנזים. הרי ישנו נוסח אשכנז, והחסידיים עברו לנוסח ספרד. והם לא פוחדים, ולא מתביישים להגיד במפורש, אכן אבותינו התפללו בנוסח אשכנז, אבל אנחנו מתפללים בנוסח ספרד. הם עברו לנוסח ספרד. הם רק דנים, מה מותר? כך כתוב במפורש.

למשל, מי שיראה בספר פסקי תשובות, שהוא בעצמו חסידי, הוא כותב [סי' ס"ח הערה 21] כך, **כל גדולי ישראל שתקו על מאות קהילות שעברו לנוסח האר"י**. הם לא באו ואמרו, אבותינו התפללו בנוסח ספרד, בנוסח האר"י ז"ל. אלא, נכון שהיה נוסח, אבל כעת הם רוצים נוסח האר"י. אם השאמי היו באים ואומרים, כן, אין בעיני, נכון שאבותינו התפללו בנוסח בלדי, אבל אנחנו רוצים להתפלל נוסח שאמי, בגלל כל מיני סיבות, מפני שהאר"י כך אומר, מכל מיני שיקולים, אזי היה טוב מאד. טוב ויפה. וכך אמרו כולם, עד הרב צובירי. הרב צובירי בא ושינה את התפיסה, ותכף גם אסביר לכם למה. אומר לכם מה קרה.

אה, אם לא כתוב 'עלינו לשבח', לא אומרים. כתוב ככה, עושים מה שכתוב. הלכו בצורה הקיצונית. הרב צובירי, למד אצלו בצעירותו. אני אומר לכם את האמת, ואני יודע זאת ממנו בעצמו. הוא בצעירותו למד אצלו. וחושבני, כי זהו מה ששינה אצלו את כל התפיסה. יחיא קאפח הזה, עד הזמן שלו, כולם קיבלו את מהרי"ץ זיע"א. לאף אחד לא היה צד, לערער על הסמכות שלו.

מי שיראה בהקדמה שכתבתי לשו"ת פעולת צדיק במהדורא החדשה [עמ' 15], הבאתי איך כל הגדולים כתבו עליו, גם שאמי וגם בלדי. כגון מהר"י בריחי ראש הישיבה הכללית בעי"ת צנעא בתשובותיו חן טוב סוף סימן ג', מי לנו גדול ממהרי"ץ. והרא"ח נדאף בעל ענף חיים בשו"ת זכרוני אי"ש כתב בפירוש בתשובתו שבסוף הספר שם דף רע"ג, שמהרי"ץ הוא רבן של כל בני הגולה בכל ערי תימן. וכן הוא בתשובת בית הדין ורבני הישיבה (שנדפסה בסוף שו"ת דברי חכמים סוף דף ר"א) בזה"ל, על מי תשובת מוריני הר"י צאלח ראוי להורות הלכה למעשה כי רב חילו ורבן של כל בני הגולה כידוע ומינה לא תזוז יעו"ש. והרע"מ קורח בסערת תימן דף י"ס נכבדות דיבר בו בתארו אותו גאון רבני תימן.

קדם לרובם מהר"ר חיים קורח שפיאר את מהרי"ץ בתואר נר ישראל באחת מתשובותיו כת"י שהעליתיה בס"ד בעיני יצחק על שלחן ערוך המקוצר בהלכות תפילות שבת סימן נ"ח אות ל"ז ד"ה ובשו"ת. ובפה מלא כתב עליו בתשובה נוספת שלו מהרי"ץ מאריה דאתרין בתשובות חלק ב' כמ"ש בס"ד שם בחלק יו"ד הלכות איסור חדש סימן קע"א אות ו' ד"ה. מאידך כמוהו גם בדוריני כתב עליו הרשי"ה בשו"ת דברי חכמים דף קפ"ב יחיד ומיוחד וכו' גולת תימן הלכו לאורו עד שנעשה מאריה דאתרא. וכן שם בדף קצ"ד מהרי"ץ בתשובות, שהוא מאריה דאתרין.

כאשר מהר"י הכהן בא לחלוק על מהרי"ץ, כמה מלים הוא מתנצל, אחר המחילה ונשיקת עפר רגלי משכב מנוחתו אמרתי להשיב בעיני על דבריו, אעפ"י שאין אני ראוי להשיב אפילו לאשר כגילי כי בער אנכי מאיש ולא בית אדם לי, כל שכן וקל וחומר להשיב על דברי אביר הרועים, ומי אנכי ומי ביתי. עכ"ז אומר אני כתלמיד הדין לפני רבו וכו', ואעפ"י שהרב מרנא ורבנא גוברא ומריה סייעיה ונחית לעומקא דדינא ומי כמוהו מורה ודאין, עם כל זה אגב חורפיה וכו' יעו"ש.

הראשון שפרץ את הגדר, אלו הדרדעים. הם זלזלו במהרי"ץ, כיון שהוא היה מקובל, הוא שייך אל המקובלים. בקיצור, לא שלחן ערוך, ולא כלום, רק הרמב"ם. כיון שהרמב"ם הוא פילוסוף, זהו מה שהם רצו. ממילא הם הלכו בצורה קיצונית, על 'המנהג הקדום'. והרב צובירי, ינק זאת. דרך אגב, אל תחשבו שאני מדבר רק עליו, גם הר"ר חיים כסאר למד אצלו, וגם אצלו הדבר בא לידי ביטוי. אני אומר לכם דברים אמיתיים, בגלל שצריכים לדעת את הדברים האלה. וכבר רמזתי זאת שם בהקדמה לשו"ת פעו"צ, רק שלא פירשתי אותם, וכעת אני מגלה את הסוד, את מה שעומד מאחורי הדברים. גם הרב חיים כסאר, שהוא בעצם היה שאמי, ונהיה כאן בא"י בלדי, או בית הכנסת שלהם, הוא הולך אחרי הרמב"ם, והוא יכול לחלוק על מהרי"ץ כלאחר יד, אפילו בלי להזכיר את שמו. והרב צובירי יותר קיצוני, הוא הולך נגד מהרי"ץ, ממש בזלזול ובפגיעה. הדבר נבע, מכת הדרדעים, כיון שהם הורידו את מהרי"ץ. ומה שנוגע לעניינינו, הם תפסו את 'המנהג הקדום' בצורה קיצונית, וממילא הדבר יצר אצל הרב צובירי קיצוניות. ואז הוא הראשון אשר בא להגיד, שנוסח שאמי הוא בעצם ג"כ קדום. ובכדי להוכיח זאת, יש לו כל מיני טענות והוכחות, שכמובן כולם טעות חמורה. אני רק מסביר, מהיכן באה המגמה? מהו השורש של הדברים? כי אי אפשר להכחיש זאת, שבעבר כולם

המשנים, בהוכחות וגזירות בלשון לא רכה. תהא נפשו בגן עדן ערוכה. לחזות בנועם ה' עמק הברכה. ושלחה אל מעלת זקני מהר"ר צאלח נ"ע. והנה היא חתומה וגנוזה למשמרת לאות. זהו מקור שני.

מקור שלישי, מהר"י בשירי זצ"ל, הבאתי את דבריו בבארות יצחק על פסקי מהרי"ץ חלק א' [הלכות סדר היום, דף שי"ט], אני הראשון שפירסמתי את דבריו, מתוך התכלאל של מהר"י בשירי משנת ה'שע"ח. מי שהחזיק את התכלאל הזה, לא רצה לפרסם זאת, אבל העתקתי זאת מגוף הספר.

הוא כותב כך, דע אחי יתמיד ה' עוזך, שאם באתי לכתוב תוספות התפילות והתחנונים והמנהגות, תרבה עלי הדרך וכו', ואם אתה מבקש יותר, לך וקרא במחזורי הדפוסים. ואחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוון ליבו בתחנוניו, כי טוב מעט בכונה מהרבות בלא כונה.

שאלה מהקהל: איך רואים זאת מן המקור האחרון?

תשובת מרן שליט"א: כי הוא כותב, שאם אתה רוצה עוד תוספות בתפילות, תקרא במחזורי הדפוסים. מובן א"כ, שהדפוסים שבאו לתימן היו נפוצים ומצויים בידי הציבור.

מקור רביעי, יותר במפורש אם אתם רוצים, כתב רבי יצחק ונה זצ"ל, הבאתי זאת במבוא לספר 'אופן המרכבה' [דף 52], הוא כותב כך במפורש כלפי הרבה דברים, אבל אביא כעת רק דבר אחד. וז"ל, לא כתבתי כאן אלא לדוד אליך ה' נפשי אשא וגו', והשמטתי לפניך אני כורע. הוא מסביר, למה הוא כותב לדוד אליך י"י נפשי אשא וגו', בתורת נפילת אפים? כי כתוב כך ב'לבוש מלכות'. אעפ"י שהיה ג"כ מנהג קדמונינו לאמרו. קדמונינו היו אומרים, לפניך אני כורע וכו'. ויותר מפורש מובא, במקומות אחרים נוספים.

התפללו בנוסח בלדי, ונוסח שאמי הוא דבר חדש.

כיון שהזמן קצר, וצריכים כבר לסיים, אומר רק חמש מקורות לכך. כיון שאנחנו מדברים על הרב שלמה קורח, הוא אינו יכול להכחיש את דברי סבו, הר"ר עמרם קורח, הכותב זאת במפורש בספרו סערת תימן.

דרך אגב, למרות שסבו היה שאמי, לא היו לו נגיעות. הוא כותב במפורש את האמת ובדף ט"ז, הן בעוד היה ישובם במדינת צנעא, הגיעו אליהם סידורי תפילה מודפסים בנוסח ספרד, ונודע להם שבנוסח זה מתפללים בני א"י, וגם כן נתברר אצלם שכבר קיבלו עליהם בני א"י הוראות מרן הש"ע ונהגו בהכרעותיו. אז ראו יחידים חובה לעצמם לנהוג במנהג בני א"י בנוסח התפילה והברכות ויתר הדינים, ונמשכו אליהם רבים ונגררו אחריהם, והיו לקהילה נפרדת וקראו לקהילתם "שאמי". ושאר הקהילה המחזיקים במנהג הקדמון להתפלל בנוסח ה"תכלאל" וביתר הדינים כרמב"ם ז"ל נק' "בלדי".

הוא כותב על כך בהמשך, רק כיון שהזמן קצר והדברים כבר מודפסים, אפשר לראות זאת בפנים. כפי שאמרתי לכם, הרב שלמה קורח כנראה רצה בחכמה להרגיע את הרוחות, ולהראות פנים כלפי הדברים האלה, כביכול להחליש זאת. אבל כפי שאומרים, האמת יורה דרכו. אני מביא לכם הוכחות מן הספרים, כי כל חכמי תימן אומרים זאת במפורש, שאכן שינוי את הנוסח.

כמרכן, מהרי"ץ בסוף הקדמתו הראשונה לעץ חיים כותב כך, יש אתי תשובה על עניין שינוי מנהג תפילתינו שבתכאל"ל אל נוסח סידורי ספרד, מהרב מהר"ר פנחס הכהן עראקי זלה"ה. דרך אגב, הוא מאותה משפחת עראקי, אשר הכניסו את נוסח שאמי בכוח, ודוקא אחד מהם יצא נגדם. והרבה להאריך לשון נגד

אני קורא לכם מתוך כתב יד קדשו של רבי יצחק ונה, שתי דוגמאות נוספות. למלשינים. ברכה זו ניתקנה על הכותים שהיו מלשינים על ישראל בימי רבן גמליאל, כמו שביאר הרמב"ם הלכות תפילה, ובנוסחאות של אנשי תימן כתוב 'למשומדים'.

כמו כן לגבי נפילת אפים כתב בזה"ל, כפי מנהג אנשי תימן, לפניך אני כורע ומשתחוה ומתחנן אדון העולם וכו'. ובפירושו פעמון זהב הוסיף, ובדפוסים זה לדוד אליך, וכ"כ בתולעת יעקב. הדברים כתובים כאן במפורש.

המקור החמישי, זהו התכלאל של הר"ר ישראל משתא, שהוא ממחזו שרעב. כל אחד יכול לראות זאת בעצמו, הוציאו לאור בצילום את התכלאל הזה. בדף ל"ו, מובא את לשון התכלאל, ופתאום בגליון הדף ישנה כאן הוספה, לפני זיושע', לפני שירת הים, תוספת בדפוס, אתה הוא י"י לבדך, אתה י"י עשית את השמים ואת הארץ וכו' עד במים עזים. הוא לא כתב זאת מעיקרא, אלא השלים זאת אחר כך. והוא כותב במפורש, שזה 'תוספת בדפוס'.

הדברים הללו הם מפורשים ומבוררים, כשמש בצהרים. אף אחד לא יכול להכחיש זאת. רק בכדי לעשות שלום, אפשר אולי להגיד כמו שהרב שלמה קורח אמר, אבל אני לא הולך בדרך זו, אנחנו לא יכולים להכחיש את האמת, לעשות מזה שיבושים. לכן אנחנו אומרים שכך היא האמת. צריכים להגיד את האמת.

יתכן להיפך, כי הר"ש קורח חשב כך לפום קושטא, שזאת היא האמת כמו שהוא כתב, אבל ברור שהוא לא עסק ולא בדק בעצמו כתבי יד קדמונים, לא תכאליל ולא תיגאן וכיו"ב, והוא האמין בעצימת עיניים להרב צובירי.

צריכים לדעת, ישנן שיטות ודעות, כפי שהחסידיים אומרים שהם רוצים את נוסח ספרד, ודנים בכך בספרים, לגבי מי שרוצה לעבור

נוסת, האם הדבר מותר או אסור, זה אומר בכה וזה אומר בכה. אבל צריכים לדעת כלל, רבינו האר"י ז"ל כותב בספרו עין חיים ודף פ"ג שער שלישי פרק ב' כך, אין לך צדיק דומה לחבירו, ואין בריה דומה לחברתה. וכל הנבראים כולם לצורך גבוה, כי אין יניקת כולם שוה, אף לא תיקון כולם שוה. ותתקן החלבנה בקטורת, מה שלא תתקן הלבונה.

דהיינו, ישנן דעות שונות, ישנן קהילות כאלה וישנן קהילות אחרות, אלו ואלו דברי אלהים חיים. אבל אל תבואו ותעוותו את המציאות, אל תגידו שקר. שאמי זה דבר חדש, זה לא הנוסח של קדמונינו, הנוסח הזה בא מן הספרדים. אבל, אלו גם דברי אלהים חיים. וכי מישוה בדה זאת מליבו? וכי עשו זאת עמי ארצות? ישנן קהילות בעולם, שאמרו כך. מי שנראית לו השיטה והדעה הזאת, כפי שאמרנו, כשם שפרצופיהם כך דעותיהם. זאת האמת לאמיתה. אבל חס ושלום, לא צריך לעשות מכך מחלוקת, אלא להבין את כולם. אני בעצמי, הייתי הרבה פעמים אצל נוסח שאמי, אפילו באיזה מקומות שלא ידעתי מה אמרו, אפילו ספירת העומר, ואמרתי כפי שכתוב בסידור שלהם. מה שאתם אומרים, אני אגיד. בודאי שח"ו אין לעשות מכך מחלוקת, אלא באהבה ואחזה ושלום ורעות. להבין את כולם, כי לכולם יש מקורות. אבל ח"ו לא לעוות את המציאות, לא לומר דבר שקר, דבר שאינו אמיתי. האמת היא, כפי מה שאמרנו. אבל בסך הכל, כולנו מצפים לישועת ה'.

רציתי לסיים בהסבר הפסוק, וְהִבְיָאוּתִים אֶל הַר קְדִשִׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלְתִּי, עוֹלֵתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרִצּוֹן עַל מִזְבְּחִי, כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים וְיִשְׁעֵיהוּ נִוֹ, ז"ל, אבל אין פנאי כעת. בכל אופן, 'כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים', אפילו לאומות העולם המתפללים בבית המקדש, קל וחומר ליהודים, כי כולם צריכים לנהוג באהבה ואחזה ושלום ורעות, בלי שח"ו תהיה פגיעה או אי הבנה.

דברים בשבח ר' ברק צברי הי"ו המועמד לראשות
עיריית אלעד.

נמצא כאן ידידנו ר' ברק בן זכריה צברי הי"ו,
צריכים לדעת רבותי, האיש הזה שהקב"ה יזכה
אותנו בו, שלח לנו מתנה לדור הזה, זיצא
כברק חצו', כמה שהוא עושה גדולות ונצורות
למען העדה, למען כלל ישראל בכלל ולמען
העדה בפרט, באופן אשי, מאז שאני מכיר
אותו. ראשית, הציבור הנמצא כאן צריך
לדעת, כי בית המדרש שיש לנו כאן, זה
בזכותו. ספר תורה מהודר שיש לנו כאן, זה
בזכותו. רק בזמן האחרון, כל ההרחבה של
החלק הזה של בית המדרש וכו', כל השיפוצים
שנעשו כאן, זה בזכותו. מאה אלף שקל, רק
לשיפוץ שנעשה בזמן האחרון. יש לו זכויות
גדולות, מעל ומעבר.

כפי שאתם יודעים, בעיר בני ברק ת"ו ישנו
הסכם, בין החסידים לבין הליטאים, מי יהיה
ראש העיר. עד עכשיו היה ראש עיר חסידי,
וכעת יהיה ליטאי. הם מתחלפים ביניהם. וישנם
כאלה השואלים, למה שלא יהיה גם ראש עיר
ספרדי? הרי יש בב"ב בערך שליש חסידים,
ושליש ליטאים, ושליש ספרדים ותימנים. למה
אין ראש עיר ספרדי? זהו השלב הבא. ואכן,
זאת שאלה טובה.

אבל גם אני שואל שאלה, למה בערב שבת,
משמיעים ברמקול באופן רשמי רק שירים של
אשכנזים? וכי העיר בני ברק, שייכת רק
לאשכנזים? האם הרמקול הוא אשכנזי? למה
שלא יעשו שירים ספרדיים ותימניים? שבת
אחת לאשכנזים, בסדר, הם יהיו ראשונים,
ובשבת השנייה יעשו שירה ספרדית, ובשבת
שלישית יהיה בתימנית. מה יהיה גרוע, אם
יעשו 'שיר השרים אשר לשלמה', כפי שעשה
הרב משה שליט"א במושב אחיהוד ברמקול,
וכפי שעשה ידידנו הרב יואב מהאצרי הי"ו
בעיר עמנואל בע"ש חנוכה ה'תשע"ח. מה, זה
לא מתאים?

שערי יצחק – השיעור השבועי

ואני רוצה לשאול שאלה נוספת, שהיא בעצם
עלינו. כאשר מכריזים שאיזה רב מסויים נפטר,
למה צריכים להתחיל בניגון אשכנזי? למשל,
'תורה תורה חגרי שק' ואם יאמרו בניגון
תימני, 'הצור תמים פעלו וגו', זה לא יפה? וכי
הדבר לא יותר מרגש? אדרבה. או שאם יעשו
זאת, כבר יבוא המשיח... אינני מבין, מדוע
אנחנו מסתתרים? חושבני, שאפילו האשכנזים
יתעוררו מכך, יורידו דמעות, אם יגידו זאת.
אלא מאי, אין לי תירוץ אחר, אלא רק שזאת
שנאת חנם. אם לא נותנים לעשות את הדברים
הללו, זאת שתלטנות ושנאת חנם בעוה"ר. כך
לצערי. לא הייתי רוצה לומר את הדברים
הללו, אבל זה כואב לי, למה זה כך? מיהו
הראשון, הנחשון שיעשה זאת? וכי אנחנו
תימנים רק בבית, או רק בבית הכנסת? ברחוב
אנחנו אשכנזים? אסור לנו לומר 'הצור תמים
פעלו'? אסור שישמעו בע"ש 'שיר השרים אשר
לשלמה' בנעימה תימנית? מה יש? נוותר
לאשכנזים, שיקחו אפילו שתי שבתות, נלך
לקראתם, אבל למה אנחנו לא קיימים? אפס!
כביכול אנחנו לא נמצאים בבני ברק. איננו
קיימים. אני לא מבין, מדוע הם בעלי הבית על
העיר?

יש לי תקוה, שאם הקב"ה יזכה את ידידנו ר'
ברק הי"ו בעיר אלעד, שבעז"ה יקבל את רשות
העיר, ויזיז שם דברים בעז"ה, אולי אנחנו כבר
נתקדם וניגאל, או שהוא יהיה ראש העיר בבני
ברק... המקום ברוך הוא יזכנו, שיהיה לנו
מישהו 'בפנים'.

הערה מהקהל: רק שיעביר את הכתובת בת"ז
בזמן...

תשובת מרן שליט"א: כן, כדי שלא יפסלו
אותו...

מי שיזכה לתקן את הדברים הללו, אשריו
ואשרי חלקו.

בשיעור הזה, התחלתי לדבר על נושא שלא כולם מבינים אותו, ובל"נ ארחיב בכך בשיעור הבא. ואם ישנן אי הבנות, תשלחו אלי, כיון שברצוני שהדברים הללו יהיו מובנים בצורה שלימה, כי הציבור יודע רק חלקי דברים, עשירית מהדברים, 'זתהי האמת נעדרת'.

בעת נזכה ונשמע את ידידנו ר' ברק הי"ו, נקווה שבעז"ה יהיו לנו בשורות טובות.

ברק צברי: ברשות מרן הגאון הרב יצחק רצאבי, האמת היא שמאז שהתחלנו את כל הפעילות שלנו בכלל, מאתנו יתברך, כמדומני לפני חמש עשרה או שש עשרה שנה, מאז שבית המדרש פועל, ועוד לפני שחשבנו בכלל להיכנס לפוליטיקה, ברוך ה' שסייע בידינו, גם בנינו מבנה מאד מפואר בעיר אלעד, בשעה טובה, אנחנו כבר מתפללים שם, אוטוטו יהיה בקרוב גם אירוע גדול של חנוכת הבית והכנסת ספר תורה.

ה' שלח אותנו, ואני מרגיש שזה ממש סוג של שליחות. בכל תחום ובכל עשייה, אני מרגיש שיש את יד ה'. בכל שלב שלנו. הרב נתן לי המלצה בזמנו, שאלתי את הרב, אם לגור איפה לגור? כאשר חזרנו מניו יורק, חשבנו לעבור מאלעד, כי הגענו רק לכמה חדשים. אבל הרב אמר לי, לא, תישאר באלעד, זהו המקום, שם היעוד שלך. וברוך ה', הגענו למצב כיום, שיש לנו קהילה גדולה מאד סביבנו, וב"ה עזרנו בחמש שנים האחרונות לכל הקהילות, מכל העדות והמגזרים. מרן שליט"א מחזיק את הדגל של העדה, אבל לשמחתי, כולם ממש כולם, גם חסידים וגם ליטאים וגם תימנים וגם ספרדים, עזרנו לכל העדות בחמש שנים האחרונות, בלי להסתכל לאיזה מגזר אתה שייך. כל אחד שנגרם לו עול, עזרנו לו. ויצאה השמועה הזאת בכל הרחובות, וב"ה יש לנו תומכים, קצת בשקט כי עדיין קצת מפחדים, אבל לפי דעתי ב-24 שעות הקרובות אם לא יוחלט אחרת, כפי שאני מקוה, תהיה באמת בשורה ענקית, וחושבני כי כולם, כל הקהילות והמגזרים יצטרפו אלינו לראשות העיר, יהיה אולי רק קומץ של חסידים שהם עדיין תומכים בראש העיר המכהן, אבל 'בגדולי' היה כאן בירור מעמיק בבחירות האלו, מי הולך עם גדולי ישראל ומי לא הולך עם גדולי ישראל. וב"ה זכינו להיות בצד של גדולי ישראל.

אני יודע כבר זכיתי בכך מלפני כן, כי מרן שליט"א הוא הראשון שנתן לנו את ההמלצה, ואני דבוק ל'גדול ישראל' שלנו, ואכן ישנו מקום ובעת הזמן, שבאמת יפתח לנו. וחושבני שהרב יצא כבר בקריאה לכל רבני הקהילות שלנו ולכל רבני אלעד, ובעז"ה מחר אני מקוה שתצא בשורה ענקית, וגם האשכנזים וגם הספרדים יצטרפו אלינו. אנחנו רק צריכים את הברכה של הרב. אלו הם הפתקים, אם הרב יוכל להחזיק זאת בשביל המצלמות, שיראו מה להצביע. הראשון זה קל, זה הפתק שלנו לראשות העיר, ולרשימה האות שלנו היא האות ה'.

הערת מרן שליט"א: אבל האנשים כאן הם לא מאלעד.

תשובת ר' ברק: כן, אבל יש פה צלמים... אלו האותיות. ברק צברי לראשות העיר, ואות ה'. בשם ה' נעשה ונצליח.

מרן שליט"א: כמה פתקאות כאלה יש?

תגובת ר' ברק: שלושים אלף כבר חילקנו... ברוך ה'.

תשובת מרן שליט"א: כן ירבה וכן יפרוץ.

ר' ברק: תודה רבה לכבוד הרב. שהרב יתן לנו 'מי שבירך' חזק, בכדי שנוכל לייצג את כלל הקהילות בעיר.

מי שבירך וכו', וימלא כל משאלות ליבו וליבנו וליבכם לטובה, ויקיים עליו מקרא שכתוב י"י ישמרהו ויחיהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו, ויזכה לקחת את ראשות העיר אלעד בעז"ה, ולנהל ולהנחות את כל הציבור בדרך ה', בדרך התורה, על מי מנוחות, בשלום ואהבה ואחווה ורעות, שבעז"ה כולם יתאחדו סביבו, ובעז"ה שיעשה יושר וצדק, ושיהיה להרווחת תושבי העיר, ובפרט לקהילה התימנית, שהיא הכי נמצאת בצד, אבל אולי עכשיו בעז"ה יהיה סדר תשר"ק, יתחילו עם התימנים, וכן יהי רצון ואמרו אמן.

שאלה מהקהל: מה להצביע בבני ברק?

תשובת מרן שליט"א: בבני ברק ושאר מקומות אנחנו אומרים להצביע ש"ס. וכל אחד ישתדל בקרוב לסיים את לימוד כל הש"ס... אכי"ר.